

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра технологічної та професійної освіти

«До захисту допускаю»
завідувач кафедри технологічної та професійної освіти,
доктор педагогічних наук, професор
_____ Л. В. Оршанський

«____» грудня 2023 р.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ МИСТЕЦТВА
ВИШИВКИ БІСЕРОМ

Спеціальність 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

Магістерська робота

на здобуття кваліфікації – вчитель трудового навчання,
технологій, креслення та інформатики

Авторка роботи: Скварук Любов-Марія Вікторівна _____
підпис

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Мельник Галина Миколаївна _____
підпис

Дрогобич, 2023

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Зав. кафедри

_____ 27.10.2022 р.
(підпис) (дата)

ЗАВДАННЯ

на підготовку магістерської роботи

1. Тема «Методичні аспекти навчання школярів мистецтва вишивки бісером».

2. Керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Мельник Галина Миколаївна.

3. Студентка – Скварук Любов-Марія Вікторівна.

4. Перелік питань, що підлягають висвітленню у кваліфікаційній роботі:

1. Охарактеризувати історичні особливості винайдення бісеру, його види та особливості їх застосування.

2. Описати сучасні техніки вишивання тканини бісером та інструментарій для їх забезпечення.

3. Розглянути методику, завдання і зміст навчання учнів технології вишивки тканини бісером у школі.

4. Визначити сутність поняття методу проектів та його особливості.

5. Запропонувати систему роботи над вишиттям картини бісером для учнів старшої школи.

6. Розробити конспект заняття з реалізації проєкту «Картина, вишита бісером»

5. Список рекомендованої літератури:

1. Андріянова О. О. Бісер і стеклярус: фантазії та ідеї. Третє вид., без змін. Київ : Перо, 2011. 32 с. : іл.

2. Антоненко В.М., Ратушна Ю.В., Антоненко В.М. Сучасні інформаційні системи і технології: навчальний посібник. Київ : КСУМГІ. 2005. 131 с.

3. Антонович Є.А, Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ. 1992, 342 с.

4. Боринець Н. І. Трудове навчання. Банк ідей для творчих проєктів: методичний посібник. Київ: Шкільний світ, 2011. 128 с.

5. Грашицька Р. П. Вишивка бісером. Харків: Основа, 2004. 96 с.

6. Грінченко А. Вишивка бісером: техніка, схеми, орнаменти, вироби, поради. Харків.: Основа, 2006. 64 с.

7. Коберник О. Проектно-технологічна система трудового навчання // *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2003. № 2. С. 17.

8. Костишина М.В. Український народний костюм Північної Буковини. Традиції і сучасність. Чернівці : Рута, 1996. 192 с.

9. Павх С.П. Бісерне рукоділля. Тернопіль – Харків: Вид-но «Ранок», 2009. 112 с.

№ з/п	Назва етапу	Термін виконання	Термін звіту перед керівником, кафедрою
1.	Вивчення й аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури; визначення вихідних положень дослідження (об'єкт, предмет, методи); формування мети; постановка завдань.	до 23.12.2022 р.	26.12.2022 р.
2.	Підготовка 1-го розділу роботи.	до 21.04.2023 р.	25.04.2023 р.
3.	Підготовка 2-го розділу роботи.	до 24.10.2023 р.	27.10.2023 р.
4.	Формування висновків. Оформлення роботи.	до 06.11.2023 р.	09.11.2023 р.
5.	Перевірка роботи на плагіат	до 27.11.2023 р.	30.11.2023 р.
6.	Попередній захист роботи і рецензування.	до 05.12.2023 р.	07.12.2023 р.

7. Дата видачі завдання – 27.10.2022 р.

8. Термін подачі роботи керівнику – 24.11.2023 р.

9. З вимогами до виконання роботи і завданням ознайомена _____ Скварук Л.-М. В.

10. Керівник _____ доц. Мельник Г.М..

ЗАХИСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Тема : «Методичні аспекти навчання школярів мистецтва вишивки бісером»

Оцінка за стобальною шкалою: _____

Оцінка за національною чотирибальною шкалою: _____

Коротка мотивація захисту:

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

дата

Голова ДЕК

підпис

прізвище та ініціали

Секретар ДЕК

ПІДПИС

прізвище та ініціали

АНОТАЦІЯ

Скварук Л.-М. В. Методичні аспекти навчання школярів мистецтва вишивки бісером. – Рукопис.

У магістерській роботі проаналізовано навчально-методичну наукову літературу, в якій увага зосереджена на проблемі дослідження та на цій основі розглянуто особливості вивчення технології навчання школярів мистецтва вишивки бісером, зазначено особливості використання проектної технології під час вивчення даної теми, охарактеризовано основні види проектування.

На основі опрацювання науково-методичних праць та навчальних матеріалів описано методичні особливості організації процесу навчання учнів вишивці бісером, показано особливості проведення уроків з виготовлення виробу, вишитого бісером та можливості організації проектної діяльності старшокласників. На основі дослідженої інформації розроблені методичні матеріали, які можуть бути використані вчителями технологій у закладах загальної середньої освіти та позашкільних навчальних закладах.

Ключові слова: вишивка, бісер, проектна технологія, урок технологій, методика навчання.

SUMMARY

Skvaruk L.-M. V. Methodical aspects of teaching schoolchildren the art of bead embroidery. - Manuscript.

In the master's thesis, educational and methodological scientific literature was analyzed, in which attention was focused on the research problem, and on this basis, the peculiarities of studying the technology of teaching the art of bead embroidery to schoolchildren were considered, the peculiarities of the use of project technology during the study of this topic were indicated, and the main types of designing were characterized.

Based on the study of scientific and methodological works and educational materials, the methodical features of the organization of the process of teaching bead embroidery to students are described, the features of conducting lessons on the production of beaded products and the possibility of organizing project activities of high school students are shown. Based on the researched information, methodical materials have been developed that can be used by technology teachers in institutions of general secondary education and extracurricular educational institutions.

Key words: embroidery, beads, project technology, technology lesson, teaching method.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИНАЙДЕННЯ БІСЕРУ ТА ОЗДОБЛЕННЯ НИМ ТКАНИН.....	10
1.1. Відомості про винайдення бісеру, його види та особливості використання в побуті.....	10
1.2. Техніки вишивання тканин бісером та інструментарій для їх виконання....	22
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ СИСТЕМИ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ПРОЄКТУ «КАРТИНА, ВИШИТА БІСЕРОМ»	33
2.1. Зміст, завдання та методика навчання учнів технології вишивки тканини бісером у школі.....	33
2.2. Метод проєктів на уроках технологій в закладах загальної середньої освіти.....	39
2.3. Система роботи над проєктом «Вишивання бісером картини».....	44
2.4. Розробка методики проведення занять з реалізації проєкту «Картина, вишита бісером».....	52
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60

ВСТУП

Протягом декількох останніх років українські традиції вийшли на новий рівень і стали широко популяризуватися серед населення. Однією з таких традицій є вишивка. Доволі часто ми зустрічаємо її як прикрасу сучасного інтер'єру, одягу, як окремі прикраси або аксесуари. Саме вишивка додає оригінальності тим місцям, у яких вона з'являється. Вишивка популярна серед різних категорій населення. Не виняток і школярі. Дівчата, які вишивають, формують в собі різні практичні вміння та навички, а саме: акуратність, уважність, розвивають естетичні почуття та смаки. Кожна дівчина може вибрати тип вишивки, який їй до душі – це може бути вишивка хрестиком або гладдю, мережкою, стрічками, бісером тощо.

Вишивка бісером є актуальною на сучасному етапі розвитку суспільства. Одяг, який вишитий бісером, вражає особливим шармом, а прикраси додають витонченості будь-якому образу.

Актуальність вибору теми магістерської роботи. З давніх-давен вишивка на полотні користується популярністю. Будь-яка проста річ стане оригінальною і цікавою, якщо на неї нанести візерунки виконані бісером. Одяг, вишитий бісером завжди буде гарно виглядати. Він підкреслює почуття смаку та стилю. Особливо гарно виглядають виконані бісером вишиванки, пояси, сукні для наречених тощо. Такі речі завжди будуть у моді через оздоблення бісером та яскравими блискітками. Образи та картини вишиті бісером зачаровують своїм багатством кольору та змістом.

Використання в побуті речей вишитих бісером стає поширеним явищем. Виготовленням таких виробів займаються не лише фабрики. Дане заняття стало повсякденним хобі українців. Ручна робота користується великим попитом. На даний момент, є багато людей, які займаються вишивкою бісером. Саме тому необхідно чітко знати систему роботи із ним, вміти правильно підбирати інструменти та матеріали, щоб досконало провести роботу. Даний вид роботи має місце у ЗЗСО і закладах позашкільної освіти.

Техніка вишивання бісером має великий позитивний вплив на учнів, а також володіє як навчальними так і виховними можливостями; формує терплячість, посидючість, палке бажання закінчити розпочату справу.

Вивчення рукоділля бісером відбувається на уроках технологій, як одна з тем вишивки. Під час його освоєння в учнів удосконалюється дрібна моторика рук, розвивається образне мислення та уява, художній та естетичний смаки. Вони вчаться самостійно розплановувати власну діяльність та трудитися на результат. Навчаючись мистецтву вишивки бісером, школярі знайомляться з техніками виконання вишивальних швів, їх графічними зображеннями, відповідними інструментами та пристосуваннями для їх виконання, самотужки продукують виріб та набувають досвіду взаємодії з однолітками. Відбувається також формування ціннісного ставлення до трудових традицій. У процесі такої діяльності формуються відповідні компетентності учнів, діти освоюються й графічні навички, як то графічне виконання схеми вишивання, розробка власної схеми чи сучасних візерунків для вишивання, а ще навчаються здійснювати аналіз явищ та предметів довкілля.

Велику роль під час навчання методики вишивки виробів бісером відіграє вчитель. Саме він ознайомлює дітей з послідовністю виконання потрібних операцій, прийомами роботи, допомагає добирати матеріали тощо.

У своїх працях про походження бісеру, особливості його використання у побуті, вироби вишиті бісером, говорять багато науковців. Серед них: Грашицька Р. П., Грінченко А., Захарчук-Чугай Р. В., Костишина М.В., Кульчицька О., Матейко К.І., Павх С.П. та багато інших.

На нашу думку, **тема магістерської роботи** «Методичні аспекти навчання школярів мистецтва вишивки бісером» є дуже актуальною, оскільки вишивка бісером має позитивний навчально-виховний вплив на учнів. А вироби національного спрямування і ще й ручної роботи дуже цінуються на сучасному ринку. Проте, тема нашого дослідження є недостатньо розкритою і потребує глибших досліджень.

Об'єкт дослідження. Процес навчання школярів вишивці бісером.

Предмет дослідження. Методика навчання учнів вишивки виробів бісером.

Мета магістерської роботи. Теоретично обґрунтувати та практично показати особливості навчання вишивки виробів бісером у закладах загальної середньої освіти.

Завдання роботи. Для реалізації поставленої мети, нами поставлено наступні завдання.

1. Охарактеризувати історичні особливості винайдення бісеру, його види та особливості їх застосування.
2. Описати сучасні техніки вишивання тканини бісером та інструментарій для їх забезпечення.
3. Розглянути методику, завдання і зміст навчання учнів технології вишивки тканини бісером у школі.
4. Визначити сутність поняття методу проєктів та його особливості.
5. Запропонувати систему роботи над вишиттям картини бісером для учнів старшої школи.
6. Розробити конспект заняття з реалізації проєкту «Картина, вишита бісером»

Наукова новизна дослідження: визначені оптимальні умови оздоблення виробів вишитих бісером, а саме одягу, охарактеризовані сучасні техніки вишивання тканини бісером. Крім того, нами розроблено систему роботи над виконанням творчого проєкту та проведена її реалізація серед учнів старшої школи. Запропонована система роботи базується на основних положеннях навчальних програм технологічної освіти в Україні, спирається на спадщину вітчизняних педагогів та майстрів та використовує сучасні освітні технології.

Практичне значення полягає у використанні результатів роботи при вивченні даного тематичного модуля в закладах загальної середньої освіти та позашкільної освіти.

Апробація результатів. Основні положення та результати магістерської роботи доповідалися на X Міжнародній науково-практичній конференції

викладачів та студентів факультету фізики, математики, економіки та інноваційних технологій «Актуальні проблеми сучасної науки» (тема доповіді «Особливості вивчення технології оздоблення тканин бісером на уроках у 10 класі»).

Структура магістерської роботи. Робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (28 найменувань), що становить 62 сторінки друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИНАЙДЕННЯ БІСЕРУ ТА ОЗДОБЛЕННЯ НИМ ТКАНИНИ

1.1. Відомості про винайдення бісеру, його види та особливості використання в побуті

На сьогоднішній день стало популярним вишивання бісером. Основним матеріалом для цього виду рукоділля є сам бісер.

Сам термін «бісер» походить з арабської мови. Його значення нам передають слова «бусра» та «бусер», які перекладаються як «фальшиві перли» чи «імітація під самоцвіти».

Про походження бісеру нам розповідає історія, яка є дуже давньою. Колись давно люди вірили в силу різноманітних оберегів та талісманів. Це були предмети, які наші предки знаходили на дорозі, або здобували із трофеїв – вбитих тварин, винесених з морів та річок предметів. У цей час до оберегів відносили зуби тварин, каміння оригінальних форм, тваринні кістки, кульки з глини, насіння, мушлі тощо. З часом люди навчилися обробляти всі ці предмети, навіть поєднувати одні з одними. Так виникли перші прикраси. «Згодом, з появою першого одягу, деякі з описаних вище предметів стали прикріплювати до нього» [3, с.60].

Бісер почали виготовляти в Єгипті. Саме ця країна вважається його батьківщиною. Коли люди почали виробляти скло, тоді з'явився і бісер. Античний історик Плутарх так передає нам легенду про виникнення скловиробництва. Вперше він згадує про скловиробництво у I столітті. Дуже давно фінікійські купці перевозили природну соду з Африки по Середземному морі. Для того, щоб переночувати, вони пристали до піщаного берега та зайнялись приготуванням їжі. На піску важко було знайти каміння, тому вони використали великі шматки соди для того, щоб обкласти багаття. Прокинувшись зранку, купці вирішили розгорнути вогнище. Розгорнувши попіл, вони помітили у ньому щось тверде. Це був злиток, твердий, мов камінь,

чистий та прозорий, як вода, і переливався на сонці. Цим злитком виявилось скло [20, с. 4]. Ось так виникло склоробство. Це сталося майже шість тисяч років тому. Продукування скла спричинило появу різних за формою та розміром намистинок. З часом їх форму стали удосконалювати, змінювати розмір тощо. Саме таким чином і з'явився бісер – маленькі, дрібні, трішки сплюснуті намистинки із отвором для нанизування на нитку [3].

У Єгипті виготовлення бісеру відбувалося із пастового скла. Воно було глухим та непрозорим. Саме його в Єгипті називали «бусрою», або «бусером». Такі назви є суголосними із сучасною його назвою – бісером. користувався широким попитом за кордоном. Він користувався широким попитом за межами цієї давньої держави і використовувався загалом для жіночих прикрас. Згодом бісером стали прикрашати головні убори як жінок так і чоловіків. Цінили бісер і в Україні. Ще в часи Київської Русі з бісеру виготовляли жіночі намиста, браслети, частково оздоблювали пояси. Проте, такі речі носили представники заможної знаті.

Був популярним бісер і в часи Римської імперії. Особливо він цінувався в епоху правління Меровингів. Меровинги – були першою королівською династією у франкській державі. Саме за часів їхнього правління найпопулярнішим виробом із бісеру було єгипетське намисто, яке також поширилося і в інші країни Європи – навіть найвіддаленіші.

Виробництво бісеру збільшується разом із відкриттям скляних заводів у Галлії (сучасна Франція) та Німеччині.

У європейських музеях до сьогодні зберігаються перші зразки бісеру, датовані XI-XIII століттям. Такий бісер часто використовували нарівні із коштовними каменями для прикрашання одягу духовних осіб.

Був популярним бісер і у Візантії. Візантіїці отримали секрети виготовлення цього матеріалу від еллінів. Згодом виготовлення бісеру поширилося і перейшло до Венеції. Мистецтво прикрашання бісером та саме бісероплетіння було популярним тут багато років. Тут стали виготовляти «свій» венеціанський бісер, який приносив неабиякі прибутки народу Венеції. В Італії

оздоблення бісером набуло популярності у XV столітті. А в XVI-XVIII виготовлення бісеру поширилося в Чехії. Саме чеський бісер є одним з найпопулярніших у світі.

Вже з Чехії бісер прийшов і в Україну. Спочатку бісер з'явився в західній Україні. Проте, його завозили в малій кількості. Продаж бісеру відбувався малими мірками – наперстками. Спочатку бісером оздоблювали одяг аристократи та багаті люди. Прикрашали бісером особливі речі – переважно ті, які мали відношення до церкви – священничий одяг, хоругви. Прикрашали бісером також і речі для княжих дворів. З бісеру часто виготовляли окремі елементи до речей, наприклад, торочки до одягу, рушників, скатертин, тощо. Виготовляли з бісеру навіть сітки для перенесення легких речей. Не кожна жінка могла вишивати бісером. Цю роботу виконували лише дуже талановиті вишивальниці.

Спочатку в Україні прикрашений бісером одяг носили лише заміжні жінки. Згодом, окремі елементи одягу носили «молодиці та дівчата. Оздоблювали часто бісером капелюхи чоловіків та весільний одяг дівчат» [17, с. 57].

Як ми вже зауважували, крім одягу бісером оздоблювали різні речі. Наприклад, бісером оздоблювали чохольники для люльок, які шили з червоного оксамиту. Бісер, який використовували для оздоблення, характеризувався різною формою та був нерівним за розміром. Він був прозорим або молочного кольору. Для вишивання використовували техніку «уприкріп», а візерунки були рослинними. Квіти були зашиті бісером не повністю, а лише по контуру. Такими чохольниками користувалися козаки [10, с. 94-95].

Оздоблювали бісером також і панські пояси, на яких переважно використовували рослинні орнаменти також. Над вишиванням бісером працювали кріпачки, які знаходилися у панських дворах [24, с. 5].

Починаючи з другої половини XIX століття, бісером почали прикрашати не лише панський одяг, а й окремі елементи селянського.

Вкінці XIX століття вишивання бісером стало занепадати, але знову відроджується на початку XX століття. Проявилось воно в прикрашанні жіночих костюмів доби модерну.

Вишивали бісером чоловічі краватки та крайки. Оздоблювали їх або з допомогою вишивання або нанизування. Починаючи з кінця XIX і майже до середини XX століття ці елементи чоловічого одягу, прикрашені бісером, відносилися до «святкового народномго вбрання і вважалися ознакою заможності» [21, с. 61]. Найчастіше таке вбрання носили гуцули. На Буковинській Гуцульщині бісером також вишивали декоративні вставки на шкіряні череси [18].

Прикрашали бісером і головні убори українців. Вишивали їх затехнікою «уприкріп», нанизуванням і навіть тканням. Оскільки чоловічі капелюхи були переважно солом'яними, то оздоблювали їх з допомогою накладання стрічки з бісером. Жіночі головні убори, прикрашені бісером, були вінцеподібні та платоподібні. Вінцеподібні головні убори носили дівчата, платоподібні – жінки.

Кожен з них мав свої різновиди. Наприклад, до вінцеподібних відносили чільця та весільні вінки, а до платоподібних – чіпці та рушники.

Щодо українського вбрання, то бісером оздоблювали найчастіше жіноче натільне вбрання, уставкові сорочки, які вишивали одночасно бісером та нитками. Спочатку бісером прикрашали лише манжети рукавів, згодом і верхні їх частини. Починаючи із XX століття, рукав сорочки оздоблювався на «уставці» і на «стовпі». Нагрудну частину сорочки вишивали нитками. Чоловічі сорочки бісером прикрашали дуже рідко.

Найбільшу частину вишиття бісером проводили на тунікоподібних сорочках. «Вишивка бісером знаходиться навколо горловини, на рукавах та подолі сорочки» [26, с. 157-158].

Оздоблювали даним видом рукоділля і одяг, який носився поверх сорочок. Такий одяг відноситься до нагрудного одягу. Найдавнішим нагрудним одягом були кептарі. Спочатку ці безрукавки оздоблювали шкірою, нитками, а вже з першої половини XX століття стали вишивати нитками та бісером.

Починаючи з 1920 року на Північній Буковині такі «кожушані безрукавки переважно декорувалися бісерними візерунками» [14, с. 304].

Іншим видом українського народного одягу є горсет. Цю безрукавку шили з оксамиту темних кольорів, а декорували бісером. Візерунки були переважно рослинного характеру. Вишивали на горсетах пишні квіти різних кольорів. Пошиття горсетів поширювалися переважно серед жіночих товариств, які заохочували людей до носіння вишитого національного одягу [5, с. 167].

Майстрині розміщували вишиті бісером орнаменти по центру спинки та пілок горсета. Разом із горсетом популярною серед українців була камізелька. Це теж безрукавка, яку шили з темного оксамиту та оздоблювали бісером та стеклярусом, інколи й січкою.

На камізельках дуже гарно декорували пілки, які знаходилися попереду. Оздоблену бісером камізельку носили тільки жінки [11, с. 33].

Прикрашали бісером і поясне вбрання: спідниці, опинки, запаски, фартухи та портяниці. Опинками називали запаски або фартухи, які шилися з темної цупкої тканини та декорували бісером. Спідниці стали оздоблювати бісером з 1930 року. Найчастіше це поширювалося на Західному Поділлі. Оздоблювали спідниці темних кольорів, щоб гарно буловидно орнамент [15]. І жінки, і дівчата одягали спідниці разом з оздобленими горсетами. Не менш популярними серед жінок були оздоблені бісером фартухи. Такий вид одягу шили з темного оксамиту, а одягали переважно у свята, до церкви, на культурні заходи. Оздоблені запаски були одним з елементів українського національного строю. На Буковині носили портяниці. Це вид українського чоловічого вбрання.

Вкінці XIX століття вдалося створити перші спеціальні механізми для виготовлення бісеру. Вже з цими механізмами значно пришвидшилися темпи його виробництва і кількість. Саме в цей час вартість бісеру значно впала, а виробни, прикрашені бісером стали виходити з моди. Таким чином бісеровиробництво скоротилося, а різні види рукоділля теж стали занепадати. Кольорова палітра бісеру звузилася до основних кольорів, а сама величина бісерин стала значно більшою і витіснилася грубшими сортами.

Але так довго не тривало і в історії бісеру почався новий етап. У 1949 році у Японії було засновано компанію «Міюкі», а в 1957 році – ще одну компанію ТОНО. Ці компанії розпочали нову сторінку в історії оздоблення та створення виробів з бісеру. Ці виробники стали виробляти бісер надзвичайно високої якості, розширили його асортимент, форми, та кольорову гаму.

Як ми бачимо з історії винайдення бісеру, його популярність то збільшувалася, то зменшувалася в різні епохи. Проте, його ніщо не витісняло з ринку і звичайні рукодільниці про нього не забували.

Поступово уклалася своєрідна стала класифікація бісеру. Його класифікують за формою, кольором, покриттям тощо. На сучасному етапі розвитку людства переважає класичний спосіб виготовлення бісеру – із скла. Проте, сучасний бісер можуть виготовляти і з пластику. Кожен з цих матеріалів є доступним для майстрів і підходить для роботи. У кожного з них є свої переваги, що дозволяє людині вибрати доступніший вид бісеру для своєї творчості.

Всі види бісеру, в першу чергу, поділяються за формою. Отже, бісер буває наступних видів:

- круглий бісер;
- квадратний бісер;
- стеклярус;
- рубка.

Саме ці види бісеру є найпопулярнішими серед використання, хоча насправді видів та форм бісеру є набагато більше. Розглянемо та охарактеризуємо кожен з цих видів бісеру.

Круглий бісер (рис. 1.1). Даний вид бісеру характеризується круглою формою. Це класичний вид бісеру. Він є найдавнішим.

Рис. 1.1. Круглий бісер

Стеклярус (рис. 1.2). Вид бісеру, який з'явився трохи пізніше. Йому характерна довга витягнута форма, що схожа на трубочку і має в собі отвір для нанизування бісеру на нитку, ліску або дріт. Стеклярус може мати різну форму, тобто може бути косим, гладким або гранованим. Кольорова палітра стекляруса різноманітна.

Рис. 1.2. Стеклярус

Рубка (рис. 1.3). Бісер, який своїм зовнішнім виглядом нагадує стеклярус. Він оброблений та має гострі краї. Для роботи з цим видом бісеру дуже важливо обирати нитку гарної міцності.

Рис. 1.3. Рубка

Бісер кубічний або квадратний (рис. 1.4). Бісер оригінальної форми, що нагадує собою крихітні цеглинки. Кожна з його частинок щільно прилягає одна до одної. Оскільки це новий вид бісеру, вироби, які з нього створюють є дуже цікавими, сучасними та оригінальними.

Рис. 1.4. Кубічний бісер

Розрізняють бісер також і за ступенем прозорості. Найбільш поширеним видом бісеру є **непрозорий бісер** (рис. 1.5). Він відноситься до найбільш універсальних видів, є недорогим за вартістю і досить швидко розкуповується користувачами. Такий бісер виготовляють з різнокольорового скла. Практичність цього виду бісеру полягає в тому, що він не вигоріє на сонці, не фарбується, на нього не має впливу вода. Саме тому він дуже практичний у використанні і буде яскравим протягом багатьох років.

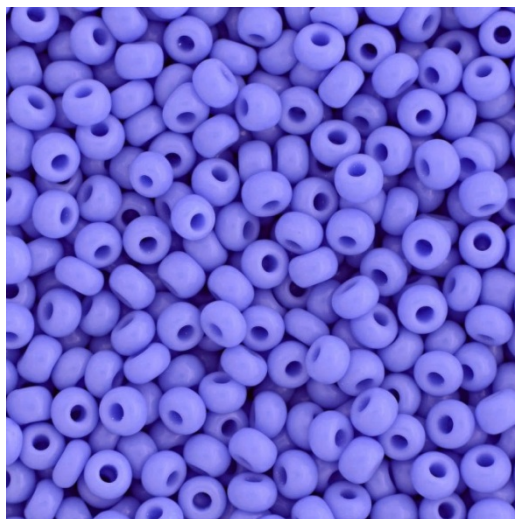

Рис. 1.5. Непрозорий бісер

Прозорий бісер (рис. 1.6) також не є дороговартісним. Його виготовляють з безбарвного скла або з різнокольорового. Його серединка може мати певне забарвлення. Володіє тими ж перевагами, що і непрозорий бісер. Стійкий до перепаду температур та миючих засобів.

Рис. 1.6. Прозорий бісер

Веселковий бісер (рис. 1.7). Бісер, який приваблює своїм зовнішнім виглядом. Має особливе покриття за рахунок якого виграє різними барвами та переливається на світлі або на сонці. Такий вид бісеру характеризується тим, що може мати забарвлення як на зовнішній стороні, так і на внутрішній. Веселковий бісер має як переваги так і недоліки. До недоліків відноситься те, що такий бісер потребує специфічного догляду. Він втрачає колір і блиск при контакті із сонячними променями та водою з милом і є дуже делікатним матеріалом.

Рис. 1.7. Веселковий бісер

Металізований бісер (рис. 1.8). Характеризується тим, що його поверхня покривається спеціальним металевим напиленням. Це додає бісеру-металіку блискучого зовнішнього вигляду. Він дуже гарний, проте не є практичним, оскільки таке покриття не є стійким. А якщо недотримуватися правил догляду за таким видом бісеру, він дуже швидко втратить свій привабливий вигляд. Таким бісером рекомендують вишивати картини або ікони. Для оздоблення одягу, рушників, скатертин та серветок він не підходить.

Рис. 1.8. Металізований бісер

Глянцевий бісер (рис. 1.9). Доступний для кожного вид бісеру. Має привабливий зовнішній вигляд. Є досить якісним. Може бути кольоровим та прозорим. Не втрачає свій блиск та колір від взаємодії з водою та сонячними променями. Таким видом бісеру можна оздоблювати різні речі та одяг.

Рис. 1.9. Глянцевий бісер

Матовий бісер (рис. 1.10) – це універсальний вид бісеру, який є доступним за вартістю та, водночас, якісним за матеріалом. Досить стійкий в експлуатації.

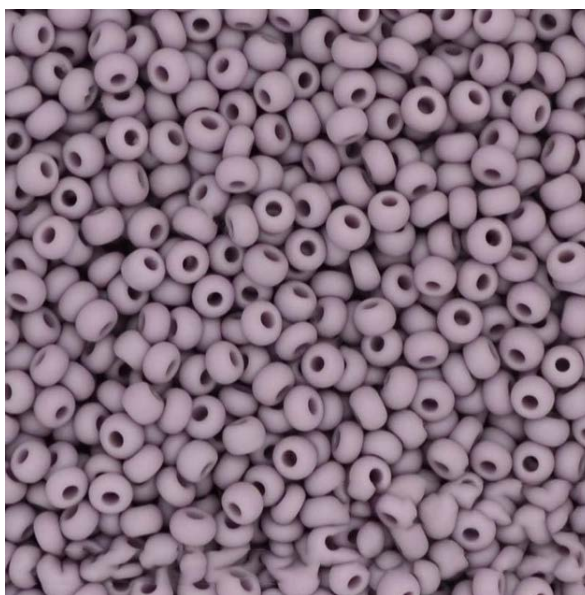

Рис. 1.10. Матовий бісер

Крім класифікації бісеру за формою та матеріалом, вирізняють ще одну класифікацію – за країною-виробником.

Бісер виготовляють у багатьох країнах, проте, найякіснішим він є в таких виробників як Японія, Чехія та Китай.

Японський бісер вважається найдорожчим та найякіснішим. Він міцний, з великими отворами для нанизування. Бісеринки без дефектів, однакові, не

відрізняються за кольором. Роботи з японського бісеру виконуються легко, виглядають гарно та об'ємно.

Друге місце займає чеський бісер і також є якісним, не втрачає колір та блиск при взаємодії з миючими засобами, водою та прямими сонячними променями.

Бюджетним варіантом у використанні є китайський бісер. Він не є надто якісним, але завдяки низькій ціні на ринку, користується попитом серед майстрів-початківців.

Насправді бісер, це той матеріал, який не потребує реклами. Бісер універсальний, цікавий, яскравий і об'ємний матеріал, за допомогою якого можна створювати багато оригінальних авторських робіт.

Вибравши до душі бісер за виглядом та ціною, люди використовують його у різних роботах. Беруть бісер насамперед для вишивання. Роботи можуть оздоблювати як бісером, так і в змішаній формі, комбінуючи його з іншими матеріалами для творчості. Якщо в одній роботі використовувати бісер різних форм та вигляду, різного розміру, доповнювати його цікавими елементами, то результат буде вражаючим.

Майстри вишивають бісером не тільки картини та ікони, а вправно декорують одяг, головні убори, взуття, пояси, сумочки тощо. З бісеру можна створювати прикраси різних видів: гerdани, намиста, брошки, браслети, джгути, кулони тощо. Використовують бісер і для оздоблення рамок, альбомів, листівок тощо у скрапбукінгу. Він знайшов місце і в техніці канзаші для декорування квітів або листочків з атласних стрічок. З бісеру створюють новорічні іграшки, брелки, чохли для телефонів та планшетів, оздоблюють скриньки для прикрас, створюють декоративні квіти та фігурки тварин. Має місце використання бісеру і в весільній атрибутиці та в оздобленні весільного вбрання тощо.

Так як бісер відноситься до мініатюрних оздоблювальних матеріалів, робота з ним є досить марудною, вимагає уважності й посидючості. Та готовий виріб, який ви отримаєте, викличе захоплення у вашого оточення.

1.2. Техніки вишивання тканин бісером та інструментарій для їх виконання

Вишивання бісером – це вид рукоділля, який дуже поширений серед українських жінок та дівчат. Вони використовують різноманітні техніки вишивання, як давні так і сучасні. Загалом існує близько сотні технік вишивання бісером. Є і такі, які поєднують в собі декілька прийомів як нанизування так і вишивання. Деякі види вишивки сягають своїм корінням сивої давнини. Рахункову вишивку бісером застосовують переважно для декорування одягу, вишивання картин та декоративних панно. До основних прийомів відносять «вишивання горизонтальними паралельними рядами та вертикальними паралельними рядами» [7, с. 35].

Наступним видом вишивки бісером є художнє оздоблення бісером. Даний вид вишивання характеризується тим, що виконується по вільному контуру. Саме це дає змогу «створювати орнаменти з плавними лініями, причому бісер вкладається за контурами нанесеного рисунка» [25, с. 15]. Техніка художньої вишивки включає в себе такі види швів, які інколи використовуються і в звичайній вишивці нитками. Сюди входять такі основні шви: «голку вперед», «арковий шов», «стебловий шов», «рядковий шов».

В XIX столітті дуже поширеною технікою вишивки була техніка виконання орнаменту «у прикріп». При її виконанні протягується нитка з бавовни або льону, на яку нанизуються намистини. Ця техніка широко використовувалася для вишивання перлами.

З часом вишивка бісером стала поширюватися більше. Розглянемо декілька технік вишивання бісером, а саме – способи кріплення бісеру до тканини.

Бісер на тканині можна закріплювати різними способами. Одним з таких способів є закріплення бісеру як гудзиків (рис. 1.11). Також його можна закріпити за допомогою однієї намистини, меншої за розміром (рис. 1.12.)

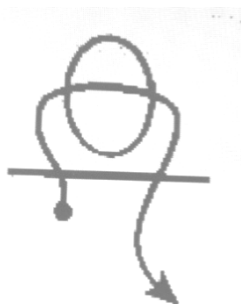

Рис. 1.11. Закріплення однієї намистини

Рис. 1.12. Закріплення більшого бісеру за допомогою меншого за розміром

Вишиття бісерної лінії може відбуватися кількома способами. Багато з них аналогічні у виконанні із вишивкою нитками. Одним з найпростіших швів для вишивання бісером є шов «голою вперед» (рис. 1.13.).

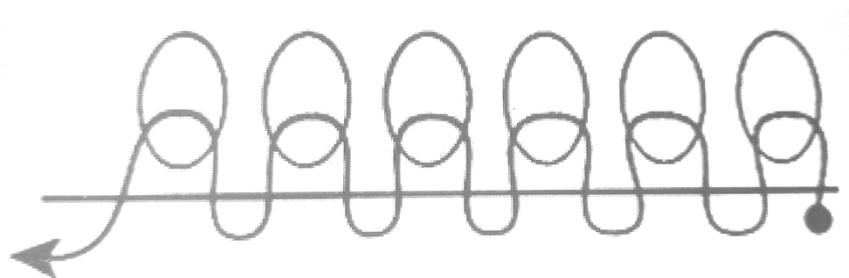

Рис. 1.13. Шов «голкою вперед» бісером

Спосіб виконання шва «голкою вперед» полягає у наступному: на кожен стібок зверху силяють одну бісеринку або стеклярус. Довжина стібка з лиця відповідає величині намистини, а стібки з вивороту – мають бути короткими [20,с. 43]. Бісер розміщується один від одного у вигляді штрих пунктирної лінії, тобто на деякій відстані один від одного.

Ще один із видів швів, який використовують для вишивання бісером є «рядковий шов». Він також схожий на шов, який використовують при вишиванні нитками. Властивість вишивання даною технікою полягає в тому,

що бісер нашивають на близькій відстані один від одного, щоб вийшов суцільний рядок. При чому бісер немає прилягати надто щільно один до одного і не накладатися один на одного. Під час використання такої техніки, бісер слід нанизувати таким чином, щоб нитка ішла зліва направо. Також нитку потрібно проводити на виворітну сторону (рис.1.14 та 1.15.).

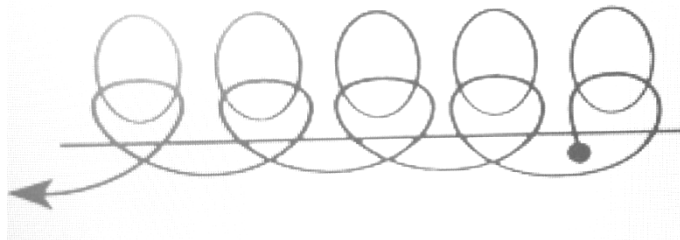

Рис. 1.14. Вишивання бісером в техніці «рядковий шов»
(початок нанизування)

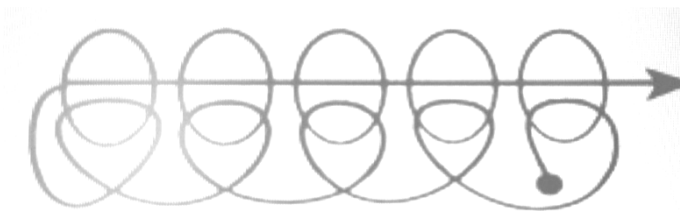

Рис. 1.15. Вишивання бісером в техніці «рядковий шов» (завершення
рядкового шва)

Оздоблення тканини такою технікою не деформує її. Також прикрашену тканину легко складати. Для того, щоб бісер утворював суцільну лінію і не розпадався в різні сторони, не потрібно відрізати нитку. Вишивка стане щільною та твердою, якщо нитку перетягнути через «рядковий шов» [8].

«Стебловий шов» (рис. 1.16.). За своїм виконанням також нагадує рівну щільну лінію. Такий шов прокладають зліва направо. Спочатку потрібно закріпити нитку. Далі на неї нанизують дві намистини. Голку слід ввести в тканину ліворуч від другої бісерини і вивести назовні між двома намистинами. Наступним кроком є протягування голки через другу намистинами, а на нитку нанизати ще одну бісерину, ввести голку в тканину за новою намистиною, і вивести між останньою і передостанньою. Таким способом виконати весь ряд.

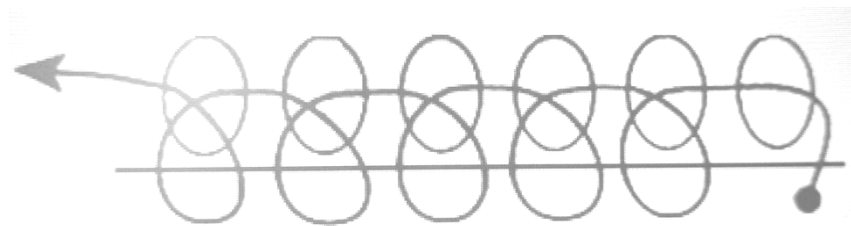

Рис. 1.16. Техніка виконання «стеблового шва»

Також у вишиванні бісером використовують таку техніку як «арковий шов» (рис. 1.17). При виконанні даного шва бісер розташовується вільно один від одного. Для вишивки даною технікою на нитку можна наносити не по одній бісерині, а по декілька зразу. До тканини пришивають не весь бісер, а тільки останню бісерину, згодом нанизують ще декілька бісерин, і прикріплюють останню.

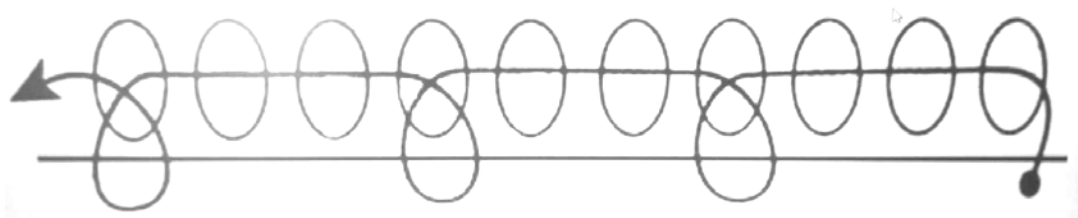

Рис. 1.17. Техніка виконання «аркового шва»

Сучасні майстрині використовують часто шов «уприкріп» [25, с. 61]. Бісер нанизується на нитку, вкладається вздовж лінії малюнка та закріплюється дрібними поперечними стібками-петельками. Це перший спосіб нанизування, який полягає в прикріпленні однієї бісерини (рис. 1.18.)

Рис. 1.18. Техніка виконання шва «уприкріп» з кріпленням однієї бісерини

Цей спосіб можна використати для прикріплення разка з дрібненького бісеру, через який не можна продіти голку. Це звільнить вас від потреби постійно вихоплювати нитку із голки та заправляти її ще раз. У даному випадку

можна скористатися хоч би і наплавленим нерозбірним намистом. Закріплення разка намиста можна робити через один, дві або три елементи (рис. 1.19.).

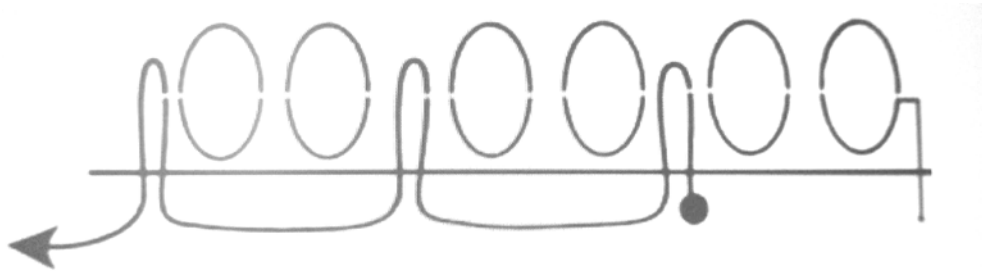

Рис. 1.19. Техніка виконання шва «уприкріп» з двома бісеринами

Не можемо залишити поза увагою техніку виконання двостороннього шва «голку вперед». При нанизуванні намистин на стібки по дві сторони полотна, отримаємо двосторонні бісерні шви. Шов «голку вперед» є найпростішим у виконанні. Намистини потрібно нанизувати на стібки по одній, як з лицевої, так і з виворітної сторони (рис. 1.20). Стібок за довжиною повинен бути аналогічним, як і довжина намистини бісеру, яку прикріплюють до тканини. Нитки не потрібно затягувати надто щільно.

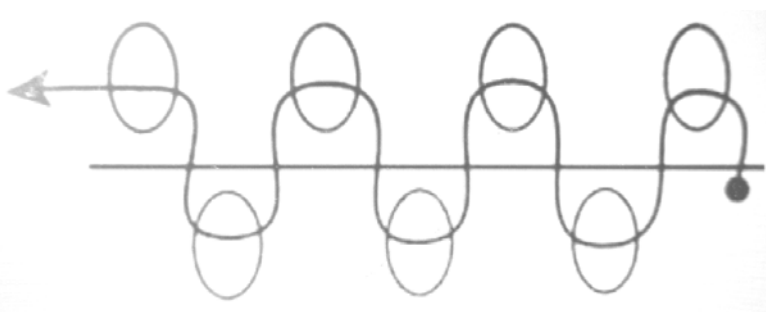
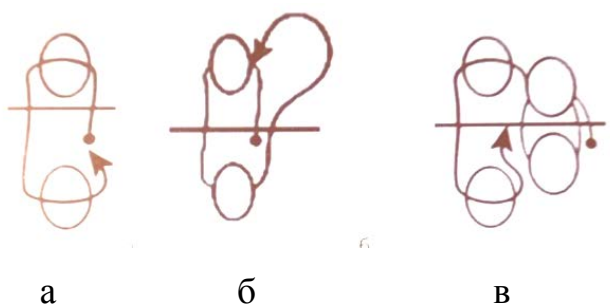

Рис. 1.20. Техніка виконання двостороннього шва «голку вперед»

Іншим двостороннім швом, який використовують при прикрашанні тканини бісером є поєднані стебловий та рядковий шви. Техніка виконання такого шва полягає у наступному. На верхній стороні тканини розміщений стебловий шов, на нижній – рядковий (рис. 1.21).

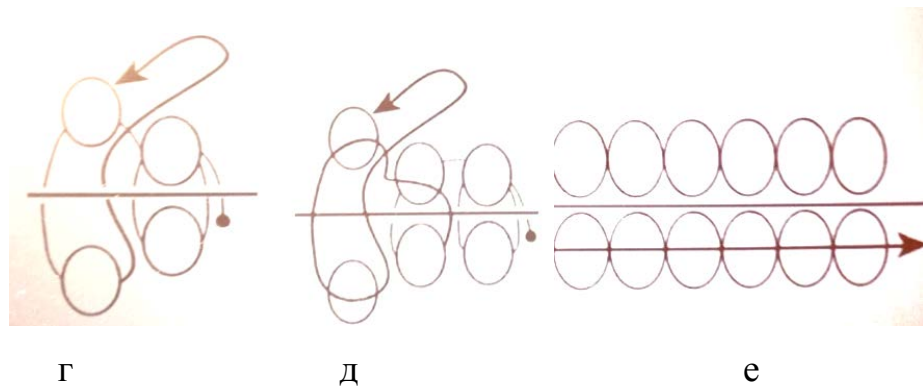

Рис. 1.21. Техніка виконання поєднаних стеблового та рядкового шва

Щоб виконати такий вид шва, необхідно прокладати його справа наліво. Нитку слід закріпити на тканині. На голку нанизується намистина, а сама голка вводиться в тканину ліворуч від неї. Далі нанизується інша намистина, призначена для нижньої сторони шва, а голка виводиться перед першою (рис. 1.21, а). Далі голку необхідно провести через першу намистину (рис. 1.21, б), нанизати на нитку ще одну намистину і пропустити голку в тканину за нею. Згодом одягають намистину для спіднього боку шва і витягують голку (рис. 1.21, в). Тоді голка проводиться через намистину, яка є крайньою у верхньому рядку (рис. 1.21, г) і силяють на нитку ще одну намистинку й повторюють стібок (рис. 1.21, д). Така ж робота проводиться аж до закінчення ряду. Нитку потрібно обов'язково закріпити, але не відрізати. На спідньому боці шва намистини розміщуються на порізаних стібках та мають змогу рухатися. Щоб порівняти лінію, протягують нитку крізь всі намистинки спіднього боку (рис. 1.21, е). Після закріплення нитки, її слід протягнути через декілька сусідніх намистин та відрізати [20].

Шов «уприкріп» також може бути двостороннім (рис. 1.22). Двосторонній шов «уприкріп» виконується так. Разок намиста викладають по лінії малюнка на одному боці тканини. Прикріплюючи низку, насилують намистини на стібки з другої сторони тканини (рис. 1.22, а). Виконавши шов до кінця, проводять нитку через намистинки на стібках (рис. 1.22, б).

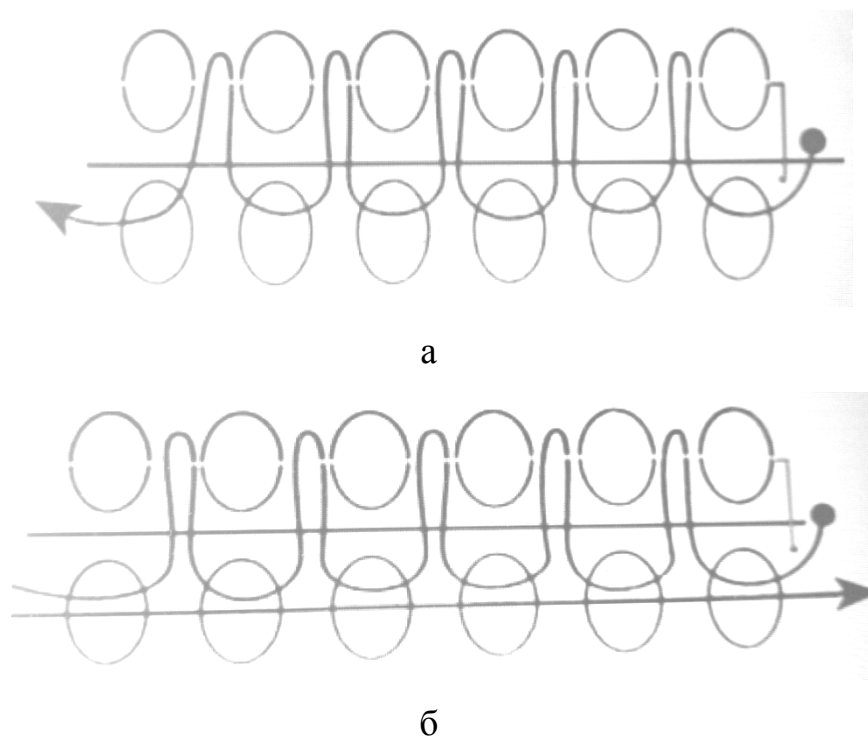

Рис. 1.22. Техніка виконання двостороннього шва «уприкріп»

«Монастирський шов» (рис. 1.23). Ця техніка хоч і є однією з найпростіших, проте, є дуже практичною. У цього шва є схожість із вишиванням хрестиком, але тільки в нанесенні перших стібків. З лицевої сторони стібки ідуть по діагоналі, а з виворітної – по вертикалі. Якщо виріб вишивається «монастирським швом», найдоцільніше використовувати ескізи поділені на квадрати або такі, які підходять для вишивки хрестиком [8, с. 11].

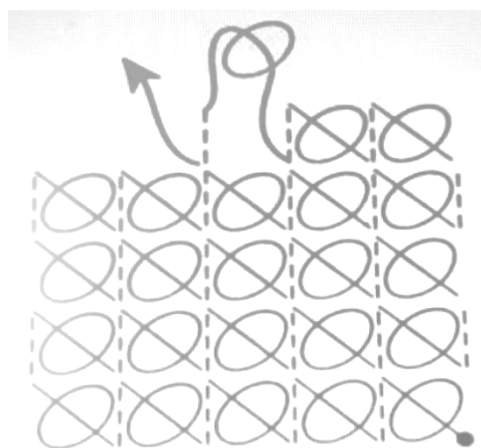

Рис. 1.23. Вишивання бісером в техніці «монастирського» шва

Дуже часто для прикрашання тканини бісером використовують стеклярус. Для його прикріплення до тканини застосовують традиційні шви, які

є досить простими у виконанні. Найпоширенішими з них є «за голку», «голку вперед», «стебловий» шов.

Техніка виконання шва «за голку» (рис. 1.24) полягає у наступному: голку виводять на лицьову сторону тканини в т. 1, нанизують стеклярус, уколюють її в т. 2 і, виколують водять голку в т. 3, підтягають стеклярус і за аналогією продовжують так прикріпляти аж до кінця рядка.

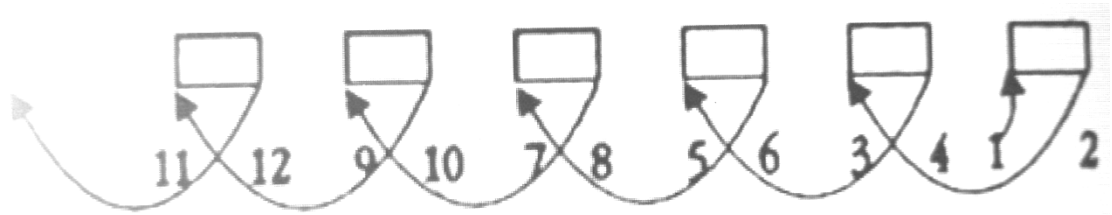

Рис. 1.24. Техніка виконання шва «за голку» для вишиття стеклярусом

При виконанні шва «голку вперед» (рис. 1.25) голку виводять у т. 1, нанизують один стеклярус і вводять голку в т. 2, далі знову виводять на лицьову сторону в т. 3, нанизують ще один стеклярус і так продовжують дошивати рядок. Коли стеклярус дещо змістився за лінію обрису, його укріплюють тим же швом але зворотним ходом.

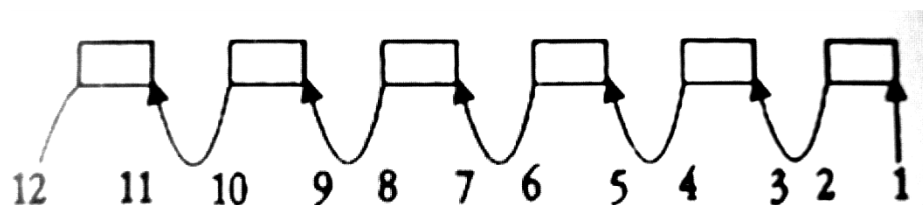

Рис. 1.25. Техніка виконання шва «голку вперед»

«Стебловий шов» виконується зліва направо наступним чином (рис. 26). У т. 1 закріплюють нитку. На неї надягають два стекляруси, вколюють голку в тканину в т. 2 зліва за другим стеклярусом і виколують голку між стеклярусами в т. 3. Продівши голку крізь другий стеклярус, на нитку сіляють ще один, вколюють голку в полотно за новим стеклярусом і виколують між посліднім та попереднім. Потім протягують голку через кінцевий стеклярус та вишивають так далі [20].

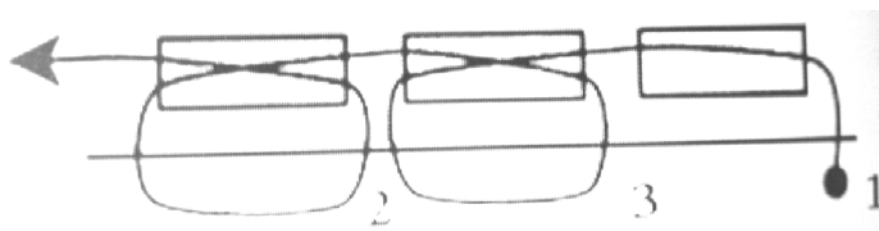

Рис. 1.26. Спосіб виконання «стеблового» шва

Будь-яка рукодільниця, яка працює з бісером, може сама вибирати, з яким видом швів їй працювати. Головне, щоб це було зручно і гарно виглядала вишивка.

Для організації роботи над вишивкою бісером необхідно мати набір інструментів, які допоможуть її забезпечити. Рукодільниці необхідно підготувати схему для вишиття, тканину для оздоблення, бісер, нитки та голки для вишивання бісером, ножиці. Також часто використовуються і допоміжні інструменти: лупа, наперсток, п'яльця, спеціальний органайзер, розбитий на декілька відділів для зберігання бісеру.

Хочемо розглянути кожен з позицій інструментарію та охарактеризувати її. Отож, головною є схема та тканина для вишивання. У спеціальних магазинах можна придбати багато готових схем, на яких детально розписані всі умовні позначення, а також рекомендації, які відтінки бісеру можна підібрати.

Дуже важливо правильно підібрати тканину для вишивання. Така тканина не повинна мати «рідку» основу, а має бути щільною. Саме тому рекомендується вибрати габардин, шовк, атлас. Ще одним видом щільної тканини є авторська канва.

Щодо бісеру, ми вже охарактеризували його особливості, але дуже важливо враховувати його діаметр для оздоблення.

Для вишивання бісером потрібно вибрати міцні нитки. Найпрактичнішими є шовкові, капронові, муліне. Такі нитки мають міцну структуру, яка не перетинається, не рветься і не розтягується. Щоб вибрати товщину нитки, слід звернути увагу на розмір отвору в намистинах, на розмір вушка голки тощо. Нитки повинні підбиратися такого кольору, якою є тканинна основа, щоб вони були менше помітними у готовій роботі. Деякі досвідчені майстри вже продумали низку лайф-хаків, які сприяють зручності роботи та

кращому зберіганню робочих матеріалів. Наприклад, перед роботою, рекомендують обробити нитки воском. Таким чином вони не будуть розділятися та будуть набагато міцнішими. Нитки слід вибирати такі, щоб вони максимально довго прослужили у виробі. Для вишивання бісером картин краще використовувати муліне. А от для одягу необхідно підбирати більш міцніший варіант. Інколи нитку підкріплюють тонкою волосінню, якщо отвір в намистинах достатньо великий. Для прикрашання бісером одягу, на нашу думку, практичніше використовувати круглий бісер, адже при використанні стеклярусу чи рубки, нитка може перетертися через їх гострі сторони і розірватися.

Для вишивання бісером використовуються спеціальні голки. Вони мають тоненьке вушко, оскільки повинні проходити через отвір намистини бісеру. Такі голки називають «бісерними». «Бісерні» голки однакові за товщиною по всій довжині. Голки розрізняють за номерами. Наприклад, для вишивання використовують голки із номерами 10-16. Підбирають їх відповідно до розміру бісеру, або отвору у намистинах. Чим більший номер голки – тим тоншою вона є. Бісерні голки бувають різної довжини, оскільки для окремих видів робіт, потрібні різні голки. Для вишивання менших за розміром картин бісером використовують мініатюрні голки, а для великих – довгі, оскільки потрібно більше нанизувати бісеру.

Під час вишивання бісером необхідно вибрати невеликі ножиці, обов'язково з гострими кінцями.

Ще одним інструментом, який використовують під час оздоблення тканини бісером є плоскогубці. Вони знадобляться у тому випадку, коли необхідно буде витягнути з намистини голку, яка застрягла, а також для видалення зайвої намистини в ряду вже вишитого малюнка [6].

Для того, щоб було зручно вишивати можна використовувати п'яльця або станок. Натягнувши на них тканину, робота в майстрів іде набагато швидше, оскільки натягнута тканина не рухається і її не потрібно вирівнювати, а також не плутаються і нитки.

Класифікують п'яльця за формою та розміром: овальні, круглі, прямокутні; за способом фіксації: пружинні та гвинтові. Вони можуть бути пластиковими або дерев'яними, оскільки ці матеріали стійкі до впливу вологи, до різкої зміни температури та інших факторів, що можуть чинити негативний вплив на вишитий виріб.

Інколи для вишивання бісером, потрібна лупа, оскільки приходится працювати з дрібними сортами бісеру. Для цього використовують спеціальні лупи, які можуть кріпитися до столу та мають під світку.

Наперсток одягають на палець для захисту від поколів голкою при пропиханні її через щільний матеріал.

Спершу їх робили тільки з металу, проте нині популярними є наперстки виготовлені з м'якого пластику з вентиляційними прорізами, вершина яких захищена жорстким пластиком.

Зберігати бісер та намистини в пакетиках дуже незручно та ненадійно. Тому дуже часто рукодільниці користуються контейнерами та різноманітними органайзерами для зберігання.

Головний критерій при підборі органайзеру для бісеру це те, що він має щільно закриватися, щоб виключити можливість випадкового розсипання бісеру. Також при роботі з бісером використовуються спеціальні силіконові килимки, розсипавшись на яких, бісер не стрибає по всій поверхні. І, звичайно, якщо рукодільниці вишивають картини бісером, вкінці важливо правильно підібрати рамку, яка буде вдало поєднуватися з кольоровою гамою роботи.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ СИСТЕМИ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ПРОЄКТУ «КАРТИНА, ВИШИТА БІСЕРОМ»

2.1. Зміст, завдання та методика навчання учнів технології вишивки тканини бісером у школі

Технологія вишивки тканини бісером зустрічається у старшій школі і належить до ряду модулів у 10 класі. Під час вивчення теми учні повинні засвоїти техніку вишивки бісером, а також теоретично ознайомитися із декоруванням бісером як видом декоративно-ужиткового мистецтва.

Вивчення технології вишивки бісером, відповідно до навчальної програми з технологій, відбувається через проєктно-технологічну діяльність учнів. Результатом такої діяльності є готовий виріб – проєкт, який учні захищають. До цього також створюється портфоліо виробу.

Для опрацювання модулю, під час якого діти оздоблюють тканину бісером, заплановано 35 годин [19]. Відповідно до навчальної програми з технологій, матеріал поділяється на три теми, кожна з яких містить комплекс знань та умінь, необхідних для створення проєкту. На вивчення першої теми відводиться три години. Вона звучить як «Загальні відомості про технологію вишивання бісером». Під час вивчення теми учні ознайомлюються із технологією вишивання бісером як видом декоративно-ужиткового мистецтва. Ця тема дає учням інформацію про історію виникнення бісеру, матеріали, з якого виготовляють намистини. Робиться акцент на способах та прийомах вишивки бісером, обговорюються види прикріплення бісеру до тканини тощо.

Вивчаючи першу тему, діти також отримують знання як правильно оздобити виріб бісером. Вчителем повідомляються прийоми вишивки бісером та проводиться чіткий інструктаж щодо послідовності виконання роботи, пояснюються правила безпечної поведінки під час створення виробу.

Відбувається також ознайомлення з інструментарієм, необхідним для створення виробу. Вчитель наголошує на організації власного робочого місця.

Навчальною програмою з технологій передбачені вимоги до здобувачів освіти, а саме, які знання повинен отримати учень, вивчаючи технологію вишивки тканини бісером. До них відносяться наступні:

- Здобувач освіти називає вироби, вишиті бісером, їх призначення;
- Знає прийоми вишивки бісером;
- Орієнтується у видах бісеру та розрізняє їх;
- Здобувач освіти вміє охарактеризувати матеріали, які використовуються для вишивання бісером;
- Вміє правильно підібрати інструментарій для виконання роботи;
- Здобувач освіти пояснює доцільність добору конструкційних матеріалів відповідно до призначення виробу;
- Вміє організувати власне робоче місце, під час роботи дотримується правил безпечної поведінки та санітарно-гігієнічних вимог [27].

На вивчення наступної теми «Проектування виробів, вишитих бісером» модулю відводиться 30 годин. Під час уроків діти отримують інформацію по темі з різних джерел, аналізують її та систематизують. Згодом укладають банк ідей і починають розробляти малюнок для вишивки бісером. Діти працюють над створенням власної моделі, наносять візерунок на міліметровий папір або на аркуш у клітинку [28, с. 11]. Вчитель пояснює дітям як правильно та в якій послідовності працювати над вишиванням тканини бісером та наголошує на наступних завданнях для учнів [19]:

- Здобувач освіти повинен підготувати малюнок до вишивки.
- Підібрати тканину, яку вишиватиме бісером та нитки для вишивання.
- Визначитися із доббором швів для вишивання.
- Підібрати бісер оптимальних форми, кольору та розміру для пришивання на тканину.
- Вишити бісером сам виріб

Після того як виріб буде вишитий, потрібно контролювати його якість та умови для зберігання. Учнями може бути створена реклама для виробу, його економічне значення. Здобувач освіти повинен:

- Опрацювати інформацію, знайти вироби-аналоги.
- Проаналізувати знайдену інформацію.
- Створити коротку довідку, доповідь або реферат по виробу, який виготовлятиме.
- Розробити ескіз виробу.
- Створити візерунок для вишивання або використати готову схему.
- Підібрати інструментарій та матеріали для вишиття виробу.
- Визначитися із потрібними видами швів, які будуть використовуватися для вишивання тканини.
- Розрахувати кількість тканини для оздоблення.
- Оздобити виріб бісером.
- Проконтролювати якість готового виробу.
- Організувати власне місце для роботи.
- Дотримуватися правил безпечної поведінки під час вишивання тканини бісером.

Остання тема модулю «Презентація та оцінювання результатів проектної діяльності» триває дві години. За цих два уроки відбувається завершення складання портфоліо виробу та захист проекту, а саме презентація готового виробу. Для захисту проекту учень може вибрати як традиційний так і нестандартний спосіб. Захист проекту відбувається за складеним планом.

Захищаючи проект, здобувач освіти повинен вміти:

- Характеризувати складові портфоліо.
- Укладати портфоліо.
- Захищати проект.
- Здійснювати оцінку виконаного виробу та усього трудового процесу за естетичними та функціональними показниками [19].

Вивчаючи технологію вишивання тканини бісером, вчитель може наголосити учням, що така робота є продовженням попередніх робіт із бісером у минулих класах, а також, що тема вишивання бісером є близькою до теми вишивання нитками, оскільки багато швів є аналогічними.

Важливо також наголосити на виховному значенні даної теми для учнів, адже передає звичаї та традиції українського народу і є частиною декоративно-прикладного мистецтва.

Як ми вже вказали вище, вишивання тканини бісером здійснюється на основі проєктно-технологічної діяльності [23, с. 14]. Саме тому плануючи навчальну діяльність і складаючи навчальний календарний план, вчитель повинен чітко розпланувати, яку кількість матеріалу вивчатиме з учнями під час кожної робочої години, а що опрацьовуватимуть учні самостійно.

У табл. 2.1. наводимо як приклад такий фрагмент календарно-тематичного плану під час вивчення другої найбільш об'ємної теми модуля.

Таблиця 2.1

Фрагмент календарно-тематичного плану

№	Тема уроку	Практичні, лабораторно-практичні роботи, демонстрування та презентації	К-ть годин	Дата	Примітки
Розділ 2. Проєктування та виготовлення виробів, вишитих бісером					
6	Аналіз та систематизація інформації	Практична робота: систематизація інформації	1		
7	Розробка малюнка для вишивання	Практична робота:	1		
8	Розробка власної моделі, складання візерунка на папері у клітинку	Практична робота: Складання власного візерунка на папері у клітинку	1		
9	Технологічна послідовність виготовлення виробу: підготовка малюнка для вишивання	Практична робота: Підготовка малюнка для вишивання	1		

10	Технологічна послідовність виготовлення виробу: добір тканини виробу для вишивання	Практична робота: Добір тканини виробу для вишивання	1		
11	Технологічна послідовність виготовлення виробу: добір швів для вишивання	Практична робота: Добір швів для вишивання	1		

Для вивчення технології вишивання тканини бісером вчитель використовує систему методів. Він може користуватися як класичними так і нетрадиційними методами навчання. Найчастіше використовуються теоретичні, наочні та практичні методи навчання. Серед теоретичних методів навчання найчастіше використовується пояснення, бесіда та розповідь.

Поясненню на уроках трудового навчання відводиться вагоме місце. Вчитель пояснює учням, як організувати власне робоче місце, як виготовляти виріб у правильній послідовності. Даючи вказівки щодо виготовлення виробу, учитель розповідає про властивості матеріалів. Важливо пояснити учням про інструментарій для роботи, його будову, прилади і пристрої для виготовлення проекту, особливості умовних позначень на технічній документації. Пояснення застосовується також при поясненні нових слів, технічних термінів [22, с. 16].

Бесіда та розповідь також доцільні. Зазвичай вчитель починає урок з використання бесіди, з допомогою якої старається налаштувати дітей на майбутню роботу, або на пригадування попереднього матеріалу.

В процесі виконання практичної роботи, інколи також може виникнути необхідність у застосуванні бесіди. Адже учні можуть поставити питання, на яке не достатньо однієї відповіді кількома словами або реченнями. Таким чином вчитель подає додаткову інформацію про чинники, які стосуються теми, яка вивчається.

Після закінчення практичної роботи учитель, проводить підсумкову бесіду.

Використання розповіді як методу, при вивченні даного модулю має свої сильні та слабкі сторони: слабкі тому, що здобувачі освіти не докладають зусиль, щоб отримати знання, а отримують їх у готовому вигляді. Учень повинен їх просто запам'ятати. Саме тому, актуально буде розширити розповідь бесідою, для активної діяльності дітей. Сильною стороною є те, що історія винайдення бісеру та появи виробів, оздоблених ним – дуже цікава і потребує змістовного викладу інформації.

Наочний метод демонстрації – є основним при вивченні даного модуля.

Під час вивчення технології вишивання виробів бісером, учні мають можливість дуже детально оглянути види матеріалів та виробів-аналогів. Вони на дотик знайомляться з різними видами бісеру та різних виробів, виготовлених з нього. Оглядають та порівнюють роботи,

При вивченні даного модуля демонстрація є не лише засобом наочного навчання, а й джерелом знань, об'єктом вивчення школярами.

Для виготовлення об'єкта проектування, учні оглядають зразок, тканину, з якої він виконаний, аналізують види бісеру та швів.

Також вчитель ілюструє цей процес наочними посібниками або зображенням з екрана [22, с. 19].

Серед практичних методів слід виокремити метод проєктів, який ми розглянемо у наступному питанні. Суть його полягає зацікавленні учнів до окремих проблем, для розв'язання яких необхідний комплекс знань, умінь та навичок, які реалізуються через проєктну діяльність [2, с. 18].

Теми проєктів повинні зацікавлювати дітей, бути сучасними та потужними для виконання. Орієнтуючись на них, здобувач освіти має бути мотивованим висловлювати власні ідеї, реалізовувати їх. Не просто використовувати власні знання, а й здобувати нові, які згодом також використовувати на практиці. [3, с. 44].

2.2. Метод проєктів на уроках технологій в закладах загальної середньої освіти

Проектно-технологічна діяльність є провідною на уроках технологій. Її поняття визначається так. Проектно-технологічна діяльність – це процес, який спрямований на формування в учнів загальнонавчальних умінь та практичних навичок, а також сприяє «творчому розвитку і формуванню в учнів певної системи творчо-інтелектуальних та предметно перетворювальних знань» [2, с. 16].

Результатом проектно-технологічної діяльності є готовий проєкт, над яким учні працюють протягом певного часу.

«Проект – спільна навчально-пізнавальна, дослідницька та творча діяльність учнів, яка має спільну мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямована на досягнення загального результату з розв’язування певної проблеми, значущої для учасників проекту [13, с. 17].

Для досягнення гарного результату роботи, діти повинні працювати самостійно, висловлювати власні думки та втілювати їх у роботу. Для цього здобувачам освіти необхідно використовувати знання не лише з уроку технологій, а й з інших дисциплін, а також – встановлювати причинно-наслідкові зв’язки.

Використання проектної технології на уроках технологій не є новим явищем. Попередньо над цією проблемою працювали багато науковців. Найпершими серед них були Д. Дьюї, В. Кілпатрик, Е. Колінгс та інші педагоги, які детально проаналізували особливості організації процесу навчання із застосуванням методу проєктів.

Кожен із згаданих вище науковців звертали увагу на те, що в навчанні велику роль відіграє особистий досвід самого учня, а також, що вся практична діяльність повинна опиратися на «розвиток його мислення» [9, с. 178].

Навчальне проектування ставить за мету організацію вчителем сприятливих психолого-педагогічних умов для проектної діяльності здобувача освіти.

Проектна технологія на уроках технологій повинна відповідати низці критеріїв. Основними з них є «системність, керованість, ефективність, відтворюваність» [4, с.71].

Значення проектно-технологічної діяльності на уроках технології полягає в організації заздалегідь спланованої роботи, яка передбачає «розроблення конструкції, технології, виготовлення і реалізацію об'єкту проектування»[12, с. 9]

Проектно-технологічна діяльність є посилюючою для кожного учня, оскільки спирається на його індивідуальні особливості. Вона позитивно впливає на розвиток здобувачів освіти, розвиває творче мислення та фантазію, формує творчі здібності, а з часом і удосконалює їх, розвиває навички самостійної роботи, парної роботи та роботи в команді. Учні вчаться аналізувати економічну вартість майбутнього виробу, шукають шляхи найоптимальнішого використання доступних матеріалів, створюють власний оригінальний дизайн. Впровадження проектної діяльності забезпечує створення умов, у яких учні мають можливість розвиватися та самоудосконалюватися, набувати життєвого досвіду та компетенцій.

Метод проектів на уроках технологій заключається в тому, що учні повинні працювати самостійно, проте, вчитель може запланувати і інші види учнівської роботи. Вони можуть працювати в парах, або в групах.

Під час проектної діяльності учні мають змогу не просто самостійно виготовити виріб, а й самостійно здобути знання, які необхідні для цього. Систематизуючи систему знань для виконання проекту, вони вчаться приймати рішення, і, відповідно до виду своєї діяльності (індивідуальної, парної чи групової), розв'язувати проблему.

На думку Коберника О., проектування поєднує в собі різні види діяльностей, а саме «пізнавальну, практичну, ігрову, навчальну та комунікативну» [12].

В основі проектно-технологічної діяльності лежить особистісно-орієнтований підхід [16, с. 33].

Вчитель повинен налаштувати учня на самостійний вибір об'єкту праці, над яким він працюватиме. Проте, сам він може надати поради або рекомендації, щодо вибору посильного виробу для виконання. Роль вчителя під час виконання проекту є дуже важливою. Він не повинен виконувати проект замість учня, але сприяти організації правильної роботи. Організовуючи навчальний проект на уроці технологій, вчитель налаштовує дітей для пошуку джерел інформації, які знадобляться їм в процесі роботи над проектом. Також вчитель і сам виступає таким джерелом, оскільки консультує дітей, дає інструктажі та вказівки щодо безпечної організації праці. Протягом діяльності учнів коригує її, якщо є така потреба. Підтримує учнів, забезпечує активний рух у роботі над проектом. Якщо у класі є такі учні, яким важко дається робота, вчителю слід стимулювати їхню навчально-трудова діяльність, нормувати працю школярів, оцінювати проектно-технологічну роботу на кожному етапі.

Для вчителя є важливим те, щоб він допоміг учневі, вказав на те, що потрібно виправити. Як ми бачимо, кожна з перерахованих функцій вчителя має своє особливе значення, адже невиконання їх, «може призвести до не реалізації основних цілей проектно-технологічної діяльності» [2, с. 51].

Працюючи над проектом, учні повинні дотримуватися його етапів, та чітко знати його структуру. Проектно-технологічна робота на уроках технологій містить такі етапи роботи над проектом:

- О організаційно-підготовчий,
- О конструкторський,
- О технологічний,
- О заключний.

Всі ці етапи пов'язані між собою та мають свої види роботи, які під час них виконуються. Вчитель в цей час, як ми вказували вище є організатором дитячої праці та творчості.

Вчитель та учень повинні тісно взаємодіяти між собою під час проєктної діяльності. У їхній роботі повинна спостерігатися чітка послідовність:

- о Визначення завдань проєктування;
- о складання плану роботи,
- о добір інструментарію та матеріалів для виконання роботи;
- о проведення необхідних операцій,
- о Контроль та корекція діяльності учнів.

Кожен етап має свій вид роботи, яка на ньому виконується. На організаційно-підготовчому етапі учням оголошується проблема, яку потрібно виконати. Діти повинні зрозуміти, яке значення буде у майбутнього виробу, як він використовуватиметься, тощо.

На цьому етапі учні також пропонують свої власні ідеї, варіанти конструкцій, їх параметри. Ведеться обговорення та вибір найкращого та найоптимальнішого варіанту. Діти також усвідомлюють місце такого виробу на ринку. Вони ставлять перед собою ціль: в підсумку роботи отримати готовий виріб, який буде корисний собі та іншим. Для того, щоб вибрати найкращий варіант конструкції, використовується власний життєвий досвід, досвід вчителя та рідних. На організаційно-підготовчому етапі вибираються інструменти та матеріали, якими діти користуватимуться під час виконання проєкту. Роль вчителя на цьому етапі полягає у оголошенні орієнтовного переліку робіт для проєктування, проводить інструктажі та вказує на вимоги до роботи.

Результатом організаційно-підготовчого етапу проєктування є оволодіння здобувачами освіти системою нових знань та умінь. На цьому етапі учні здійснюють контроль та оцінку власної діяльності.

Другим етапом проєктно-технологічної діяльності є конструкторський етап. Під час даного етапу учні планують як будуть виготовляти виріб. Вони

складають ескіз, визначають послідовність технологічних операцій, вибирають для цього інструменти та обладнання, виконують економічні, екологічні та мінімаркетингові операції, організовують робоче місце та дотримуються правил безпечної поведінки.

На цьому етапі вчитель повинен давати вказівки та поради, корегувати роботу учнів.

Третій етап – конструкторський. Призначений для реалізації усіх операцій, які учні запланували на попередньому етапі. Головним завданням цього етапу є якісне виконання усіх запланованих операцій. Також учні повинні здійснювати самоконтроль та контроль якості виробу. На даному етапі учні підсумовують практичні операції і поступово переходять до захисту проекту. Під час роботи, вчитель спостерігає та, при необхідності, корегує процес виконання завдання.

На заключному етапі проектування учні підсумовують свої знання, аналізують чи вдалося їх використати під час роботи, та чи досягнуто цілей, які ставилися на попередніх етапах. Коли виріб готовий і все згадане вище реалізовано, відбувається захист проекту перед класом та групою експертів. На цьому етапі також задаються питання по виконанню проекту, а учень, який його виконав, повинен на них відповісти.

Кожен з учасників проєктної діяльності повинен бути активним, виконувати свою певну функцію, реалізувати свої можливості, проявляти здібності та вміння. Робота над проєктом на уроках технологій є перспективною, адже діти спілкуються, обмінюються думками, мають змогу допомагати один одному, розвивають також і свої соціальні навички.

Проєктне навчання побудоване на використанні особистісно-орієнтованого підходу. Вчитель повинен наголосити, що робота над виробом повинна бути самостійною.

Здобувачі освіти мають усвідомити, що, працюючи над проєктом, а саме виготовляючи виріб, можна використовувати різні шляхи виконання. Саме тому вчитель повинен наголосити учням, що важливо кілька разів намалювати

технологічний рисунок або ескіз майбутнього виробу, переглянути його і проаналізувати. Якщо такий варіант є найоптимальнішим, а саме відповідає усім вимогам оформлення, є економічно вигідним, приносить користь під час свого використання, технологічно правильно виконаний, тоді можна приступати до його виготовлення.

Проектно-технологічні завдання, які ставляться перед здобувачами освіти, повинні бути інтегрованими та виконуватися систематично. Піз час їхнього використання повинна бути наступність.

Застосування проектної технології має вплив на розвиток та формування з навчальних здібностей дитини, на їх обдарованість, на матеріально-технічну базу навчального закладу.

Основною метою проектно-технологічної діяльності – є зацікавлення здобувачів освіти до навчально-виховного процесу, вміння засвоїти теоретичний матеріал та використати його на практиці або у власному повсякденному житті через проектну діяльність.

Метод проектів свідчить про тісний взаємозв'язок навчання з життям. Він допомагає дітям відчувати себе такими ж важливими, як і дорослі, а також сприяє розвитку наукового мислення.

Основою методу проектів є самостійна діяльність учня, а результатом його діяльності повинні мати практичну, теоретичну та пізнавальну значущість.

2.3. Система роботи над проектом «Вишивання бісером картини»

Кількість виробів, які можна декорувати бісером, є дуже великою. Це одяг, скатертини, картини, серветки, рушники тощо. Для опрацювання проекту, на нашу думку, найбільш посильною для виконання учнями, є робота над вишивкою картини. Саме тому, ми хочемо показати особливості роботи над вишиванням картини бісером за готовою схемою.

Виріб, який ми хочемо представити – картина. Картини ручної роботи добре цінуються серед шанувальників робіт декорованих бісером.

Проектований нами виріб призначений для прикраси інтер'єру. До нього ставиться ряд вимог:

- Вишивка повинна відбуватися на спеціальному полотні.
- Кольори та розмір бісеру повинен відповідати виробу.
- Готова картина повинна зберігатися у рамці.

До матеріалів також ставляться певні вимоги. Вини повинні відповідати санітарно-гігієнічним вимогам, а також бути технологічно якісними за своїм складом. Тканина та нитки також повинні бути якісними.

Для того, щоб остаточно вибрати виріб, над яким ми будемо працювати, ми підібрали декілька виробів-аналогів, після характеристики яких, оприділилися остаточно.

Вироби-аналоги на рисунках 2.1., 2.2., 2.3. та 2.4.

Рис. 2.1. Картина, вишита бісером «Кошеня в айстрах»

Перший виріб-аналог характеризується розміром: 750х550 мм. Вишивка бісером виконана частково.

Рис. 2.2. Картина, вишита бісером «Панна з гронами винограду»

Розміри картини аналогічні до попередньої, але тут наявна повна вишивка бісером.

Рис. 2.3. Картина-триптих, вишита бісером «Маки сміються»

Розмір картини 690x312 мм. Даний триптих частково вишитий бісером.

Рис. 2.4. Картина, вишита бісером, «Вовки»

Розмір картини 604х328 мм. Вишивка бісером виконана повністю.

Якщо візуально оцінити кожен з виробів-аналогів, ми побачимо, що вони виконані якісно, технологічно правильно та відповідають своєму призначенню. У кожному з представлених вище виробів, вишивка бісером є повною або частковою. На нашу думку, для учнів, оптимальним для виконання варіантом є часткова вишивка бісером. Вона займає менше часу для виконання. Саме тому ми працюватимемо над картиною, яка також має часткову вишивку бісером.

Описуючи, зовнішній вигляд виробу, зазначаємо, що робота виконана на тканині з фіолетовим забарвленням, розмір вишивки 220х118мм. На рисунку 2.5 зображена схема вишивки.

Рис. 2.5. Схема вишивки «Ангелята»

Далі ми приступаємо до виконання конструкторського етапу проектування. Почнемо з того, що складемо список і підготуємо матеріали для виконання роботи, які представлені у табл. 2.3.

Таблиця 2.3.

Матеріали для вишивання картини

№ п/п	Матеріали	Кількість
1	Нитки для вишивання бісером	1 бобіна
2	Бісер 6 кольорів	6 упаковок
3	Рамка	1
4	Тканина з схемою малюнка	1
5	Голка бісерна	1

Під час вишивання картини бісером ми будемо використовувати наступний інструментарій:

- бісерна голка,
- ножиці,
- наперсток,
- п'яльця,
- лінійка,

- електрична праска,
- прасувальна дошка,
- настільна лампа.

Для визначення загальних витрат на створення готового виробу у грошовому еквіваленті, скористаємося наступною формулою: $C = B_m + B_e + A$, де B_m – вартість витрачених матеріалів; B_e – вартість використаної електроенергії; A – амортизаційні відрахування.

Підрахуємо вартість витрачених матеріалів та інструментів у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Вартість витрачених матеріалів

Матеріали та інструментарій для виконання роботи	Ціна, грн	Кількість Матеріалів або інструментів	Загальна ціна, грн
Схема для вишивки, нанесена на тканину	110.00	1 шт.	110.00
Бісерна нитка	1 шт x 15.00	1 шт	15,00
Бісер	1 пакет x 23.00	6 шт	138,00
Голка для вишивання бісером(набір)	1 шт x 25.00	1 шт	25,00
Всього: вартість матеріалів		B_m	336,00

На електроенергію, за тарифом 2,64 грн., приблизно буде витрачено : $B_e = 2,64 \times 1 = 2,64$ грн. Кількість амортизаційних витрат незначні, тому $A=0$.

Отже, обчислимо загальну собівартість виробу: $C = B_m + B_e + A = 336,00 + 2,64 + 0 = 338,64$ грн.

Порівнюючи вартість нашого майбутнього виробу і того, що можна купити на ринку, вона істотно відрізняється. Готовий виріб коштує від 700 грн. і дорожче.

Дуже важливим моментом під час виконання проекту є дотримання правил безпечної поведінки, особливо із електроприладами.

Під час вишивання картини, чи будь-якого іншого, виробу бісером, необхідно:

1. Організувати власне робоче місце до початку виконання технологічних операцій.

2. Заздалегідь підготувати всі інструменти та матеріали для роботи.

3. Дотримуватися правильної постави під час роботи. Не потрібно нахиляти голову надто низько.

4. Освітлення повинне бути оптимальним для такого виду роботи.

5. Полотно тримати від очей на відстані 25-30 см.

6. Після роботи із ножицями, їх потрібно закрити і покласти на безпечну відстань гострим кінцем від себе.

7. Ножиці слід передавати кільцями до того, хто їх бере.

8. Після роботи інструментарій потрібно зберігати у спеціальній коробці.

9. Голки зберігати у гольниці або в спеціальному органайзері.

10. Під час перерви у роботі або при її закінченні не можна заколювати голку у свій одяг.

11. Обов'язково використовувати наперсток, якщо намистина важко проходить через голку.

12. Використовувати якісні інструменти без зарубин та іржі, щоб не пошкодити себе або виріб.

13. Нитку потрібно відрізати ножицями. Ні в якому разі не відкушувати і не рвати руками.

14. Не брати до рота нитку, голку, бісер, тканину.

Щодо роботи з електроприладами, то мова іде про праску, яку найчастіше використовують для надання виробу естетичного вигляду.

Отже, під час роботи із праскою потрібно:

1. Ставити її на спеціальну підставку, якщо такої немає, то ставити праску вертикально до підлоги або столу.

2. Якщо праска гаряча, уникати дотиків шнура до неї.

3. Руки під час користування праскою повинні бути сухими, особливо під час підключення або відключення її до (від) електромережі.

4. Якщо праска працює, не залишати її надовго у такому стані.

5. Виконувати дії з праскою обережно, щоб не зазнати термічних опіків кінцівок.
6. Ні в якому разі не перевіряти стан розігріву праски долонею.
7. Під час прасування стояти на гумовому килимку або в гумовому взутті.
8. Не працювати з несправною праскою.

Щоб вишити картину бісером, ми використовували такі способи та прийоми вишивання як:

- Закріплення одиниці намистини іншою.
- Шов «голка вперед».
- Шов «голка назад».
- «Монастирський» шов.

Технологічну карту виготовлення виробу подаємо в табл. 2.5

Таблиця 2.5.

Технологічна карта картини вишитої бісером

№ з/п	Послідовність виконання операцій	Інструментарій та матеріали для виконання роботи	Графічне зображення
1	Організація робочого місця. Підготовка інструментів та матеріалів для роботи	Тканина із схемою для вишивки, бісерна голка, бісерна нитка, бісер, ножиці, наперсток	
2	Вишивання бісером картини за схемою по частинах	Схема для вишивки, бісерна голка, бісерна нитка, бісер, ножиці, наперсток	

3	Прання виробу	Ємність для прання, вода, пральний порошок.	
4	Прасування виробу	Праска, Прасувальна дошка	
5	Готовий виріб		

Результатом нашої роботи – є готова вишита картина бісером «Ангелята». Вона призначена для прикрашення інтер'єру.

Даний виріб також можна використати як подарунок для близьких або рідних людей.

Виріб відповідає усім вимогам правильного технологічного виконання, економічності, екологічності, естетичності, тощо. На нашу думку, мети проєкту досягнено.

2.4. Розробка методики проведення занять з реалізації проєкту «Картина, вишита бісером»

Тема уроку. *Визначення завдань для виконання проєкту. Створення банку ідей.*

Мета уроку. Формувати вміння дітей шукати, аналізувати та систематизувати інформацію, формувати з неї банк ідей. Вчити учнів визначати

систему вимог до виробу, який буде проєктуватися, підбирати та аналізувати виробни-аналоги. Закріпити знання про проєкт та етапи проєктування. Розвивати логічне мислення та акуратність у роботі. Виховувати шанобливе ставлення до традицій рідного народу, естетичні смаки та почуття прекрасного.

Матеріали та обладнання. Наочний матеріал, підручник та робочий зошит із технологій, зразки виробів, вишитих бісером, екран, проєктор.

Тип уроку: Урок формування та вдосконалення умінь і навичок.

ХІД УРОКУ:

I. ОРГАНІЗАЦІЯ УЧНІВ ДО УРОКУ. ВИЗНАЧЕННЯ ГОТОВНОСТІ УЧНІВ ДО УРОКУ.

1. Налаштування учнів на позитивну атмосферу уроку.

- Усім нам сьогодні бажаю доброго, мирного та спокійного дня, діти. На сьогоднішньому уроці вас чекає важлива та відповідальна робота! Робота, яка потребує уважності, пильності та вміння говорити.

2. Актуалізація опорних знань учнів. Оголошення випереджуючих завдань до уроку.

- На попередньому уроці, з допомогою нашого чарівного мішечка сюрпризів, ви отримали завдання для самостійного дослідження. Отже, прошу, представників ваших груп, надати опрацьовану стислу інформацію із наступних питань.

1. Історія походження та еволюція бісеру.
2. Характеристика виробів, які можна виготовити або оздобити бісером.
3. Можливі економічні затрати на виріб, вишитий бісером (обговорення з батьками, аналіз витрат)

3. Вправа «Мозковий штурм»

- Що таке проєкт? З яких етапів він складається?
- Що може проєктувати людина ?
- Для чого необхідно створювати проєкти виробів?

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

-Скажіть мені, діти, без чого ми не можемо обійтися при виготовленні будь-якого виробу? (Без інформації про нього). Щоб наш урок сьогодні був продуктивним, вам потрібно буде попрацювати дослідниками інформації.

III. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ І ЗАВДАННЯ УРОКУ.

1. Оголошення теми та постановка завдань уроку

- Сьогодні на уроці, тема якого «Визначення завдань для виконання проєкту. Створення банку ідей» ми ознайомимося із видами виробів, вишитих бісером та їх аналогами, наочними прикладами виробів. Ви будете описувати поетапне виконання проєктованого виробу, що в подальшому полегшить вам роботу над самим виробом.

- Діти, ми разом із вами спробуємо сформулювати завдання проєкту, над яким працюватимемо.

2. Інтерактивна бесіда «Коло ідей»

Питання для обговорення.

- Назвіть вироби, вишиті бісером.
- Що зображають на таких виробах?
- Назвіть інструменти для роботи з бісером.
- Які техніки або прийоми вишивки бісером вам вже відомі?
- Що спільного є у вишиванні бісером та нитками?
- Яким чином ми можемо зберегти та примножити традиції вишивки бісером?
- Чи можна вважати техніку вишивання бісером поширеною серед українських рукодільниць? Чому?

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Інтерактивна вправа «Доповніть речення».

- Творчий проєкт – це ...
- Проєктування - це... («це процес створення передбачуваного або можливого виробу») [12, с. 14].
- Базова модель – це...

— Модель-аналог — це...

2. Інтерактивний метод «Прес»

- А зараз спробуйте дати короткі відповіді на питання своїх однокласників щодо проєктування(учні ставлять питання один одному). Відповідь потрібно розпочати із слів: «Я вважаю...», «Оскільки...», «На мою думку...».

1. До якого виду вишивки відноситься ваш майбутній виріб ?
2. Яким повинен бути виріб?
3. Яке призначення у мого майбутнього виробу?
4. Які вимоги ставляться до майбутнього виробу?

3. Розробка «Банку ідей»

- Діти, зараз вам потрібно проаналізувати наявну у вас інформацію, систематизувати її, класифікувати та визначити для чого або для кого можна виготовити ваш вишитий бісером виріб. Після цього та розробіть інформаційну схему «Банк ідей»[6, с. 9]

V. ПРАКТИЧНА РОБОТА

1. Пошук виробів-аналогів та їх аналіз

- Діти, спробуйте підібрати критерії, яким повинен відповідати ваш виріб: за призначенням, об'ємом, техніками виготовлення...

Проведіть роботу з інформаційними джерелами, і визначте, які вимоги ставляться до моделей-аналогів до виробу, який ми виготовлятимемо.

3. Аналіз моделей-аналогів за наступними ознаками:

- назва та вид виробу;
- габаритні розміри;
- технологія виготовлення;
- оздоблення.

VI. ПІДСУМОК УРОКУ

1. Рефлексія

- Які завдання були визначені сьогодні на уроці?
- Чи вдалося вам реалізувати ці завдання?

— Які труднощі виникали у вас під час аналізу інформації? А під час практичної роботи?

2. Аналіз роботи учнів

(Учні висловлюють свою думку, після чого учитель робить висновок — узагальнення).

3. Виставлення оцінок

VII. ОГОЛОШЕННЯ ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ.

.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши актуальність теми нашої магістерської роботи «Методичні аспекти навчання школярів мистецтва вишивки бісером», дослідивши низку інформаційних джерел, ми дійшли до наступних висновків.

Протягом декількох останніх років українські традиції вийшли на новий рівень і стали широко популяризуватися серед населення. Вишивка бісером є актуальною на сучасному етапі розвитку суспільства. Одяг, який вишитий бісером, вражає особливим шармом, а прикраси додають витонченості будь-якому образу. Будь-яка проста річ стане оригінальною і цікавою, якщо на неї нанести візерунки виконані бісером. Даний вид роботи має місце у ЗЗСО і закладах позашкільної освіти. Техніка вишивання бісером має великий позитивний вплив на учнів, а також володіє як навчальними так і виховними можливостями; формує терпіння, посидючість, прагнення довести до кінця почату справу.

Бісер почали виготовляти в Єгипті. Саме ця країна вважається його батьківщиною. Виготовлення бісеру відбувалося із пастового скла. Був популярним бісер в різних державах. В Україну він прийшов з Чехії через Закарпаття. Прикрашали бісером особливі речі – переважно ті, які мали відношення до церкви – священничий одяг, хоругви, князівські речі. Поступово одяг з бісером стали носити жінки та дівчата середнього класу. Оздоблювали бісером також і панські пояси та речі із вжитку козаків.

Вкінці XIX століття вдалося створити перші спеціальні механізми для виготовлення бісеру.

Всі види бісеру, в першу чергу, поділяються за формою. Отже, бісер буває наступних видів: круглий бісер; квадратний бісер; стеклярус; рубка. Так як бісер відноситься до мініатюрних оздоблювальних матеріалів, робота з ним є досить марудною, вимагає уважності й посидючості. Та готовий виріб, який ви отримаєте, викличе захоплення у вашого оточення.

Вишивання бісером – це вид рукоділля, який дуже поширений серед українських жінок та дівчат. Вони використовують багато технік, щоб гарно оздобити свій виріб. Найчастіше використовуються такі способи вишивки бісером: «голку вперед», «арковий шов», «стебловий шов», «рядковий шов», «у прикріп», «монастирський шов», тощо. Для організації роботи над вишивкою бісером необхідно мати набір інструментів, які допоможуть її забезпечити. Рукодільниці необхідно підготувати схему для вишиття, тканину для оздоблення, бісер, нитки та голки для вишивання бісером, ножиці. Також часто використовуються і допоміжні інструменти: лупа, наперсток, п'яльця, спеціальний органайзер, розбитий на декілька відділів для зберігання бісеру. Наприкінці виготовлений виріб необхідно попрати та попросувати.

Дуже важливо правильно підібрати тканину для вишивання. Така тканина не повинна мати «рідку» основу, а має бути щільною.

Для вишивання бісером потрібно вибрати міцні нитки. В цьому виді рукоділля використовуються спеціальні голки. Вони мають тоненьке вушко, оскільки повинні проходити через отвір намистини бісеру. Такі голки називають «бісерними». «Бісерні» голки однакові за товщиною по всій довжині.

Технологія вишивки тканини бісером зустрічається у старшій школі і належить до ряду модулів у 10 класі. Під час вивчення теми учні повинні засвоїти техніку вишивки бісером, а також теоретично ознайомитися із декоруванням бісером як видом декоративно-ужиткового мистецтва.

Вивчення технології вишивки бісером, відповідно до навчальної програми з технологій, відбувається через проєктно-технологічну діяльність учнів. Результатом такої діяльності є готовий виріб – проєкт, який учні захищають. До цього також створюється портфоліо виробу.

Кількість виробів, які можна декорувати бісером, є дуже великою. Це одяг, скатертини, картини, серветки, рушники тощо. Для опрацювання проєкту, на нашу думку, найбільш посиленою для виконання учнями, є робота над вишивкою картини. Саме тому, ми показали методику роботи над вишиванням

картини бісером за готовою схемою «Ангелята». Проаналізувавши виробі-аналоги, ми вибрали найдоступніший виріб. Також проаналізували правила техніки безпеки під час вишивання бісером, а також – при користуванні електроприладами.

Результати практичної діяльності представили в розробці конспекту уроку.

Отже, вишивка бісером є досить популярною у наш час. Готовий виріб, який ми приготуємо своїми руками є набагато дешевшим за той, що продається у магазині чи на ринку, а також відповідає усім показникам якості та естетики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андріянова О. О. Бісер і стеклярус: фантазії та ідеї. Третє вид., без змін. Київ : Перо, 2011. 32 с. : іл.
2. Антоненко В.М., Ратушна Ю.В., Антоненко В.М. Сучасні інформаційні системи і технології: навчальний посібник. Київ : КСУМГІ. 2005. 131 с.
3. Антонович Є.А, Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ. 1992, 342 с.
4. Боринець Н. І. Трудове навчання. Банк ідей для творчих проєктів: методичний посібник. Київ: Шкільний світ, 2011. 128 с.
5. Булгакова-Ситник Л. Подільська народна вишивка (Етнографічний аспект). Львів : Інститут народознавства НАН України, 2005. 328 с. : іл.
6. Ворожейкіна О.М. 100 цікавих ідей для проведення уроку. Харків: Вид. група «Основа», 2011. 155 с.
7. Грашицька Р. П. Вишивка бісером. Харків: Основа, 2004. 96 с.
8. Грінченко А. Вишивка бісером: техніка, схеми, орнаменти, вироби, поради. Харків: Основа, 2006. 64 с.
9. Дідух В.О. Метод проєктів в історії педагогіки // *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка* ; вип. 53. Чернігів: ЧДПУ, 2008. С. 178.
10. Зайченко В.В. Вишивка козацької старшини // *Родовід*. 1995. Ч. 3 (12). С. 94-95.
11. Захарчук-Чугай Р. В. Народна вишивка Західної України XIX - XX ст. (проблеми традицій): автореф. дис...д-ра мистецтвознавства: 17.00.06; Львівська академія мистецтв. Львів, 1995. 50 с
12. Коберник О. Проєктивна педагогіка і національна школа // *Шлях освіти*. 2000. №1. С. 9.
13. Коберник О. Проектно-технологічна система трудового навчання // *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2003. № 2. С. 17.
14. Кожолянюк Г. Етнографія Буковини: у трьох томах. Чернівці:

- Чернівецький державний університет ім. Ю. Федьковича ; Буковинське етнографічне товариство ; В-во «Золоті литаври», 1999. Т. 1. С. 17.
15. Костишина М.В. Український народний костюм Північної Буковини. Традиції і сучасність. Чернівці : Рута, 1996. 192 с.
 16. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Під ред. Проколієнко Л.М.; Упор. Андрієвська В.В., Балл Г.О., Губко О.Т., Проскура О.В. Київ: Рад. шк., 1989. 608 с.
 17. Кульчицька О. Народний одяг західних областей України. Київ: В-во «Богдан», 2009. 112с.
 18. Матейко К.І. Український народний одяг. Київ : Наукова думка, 1977. 224 с.
 19. Навчальні програми для 10-11 класів. Технології 10-11 класи (рівень стандарту). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
 20. Павх С.П. Бісерне рукоділля. Тернопіль – Харків: Вид-но «Ранок», 2009. 112 с.
 21. Рабцун, О. Г., Рабцун Ю. В.З історії українського бісероплетіння. Київ : Літера ЛТД, 2011. 32 с. : іл.
 22. Рак Л., Боринець Н. Творчі проекти на уроках трудового навчання: обслуговуючі та технічні види праці: 8-11 класи. Київ: Шк.світ, 2010. 120 с.
 23. Робочий зошит з трудового навчання. 10 клас. Варіативний модуль «Технологія виготовлення виробів, вишитих бісером». Київ: Монарх. 2015. 21 с.
 24. Савицький П. Про українську вишивку XVIII століття та сучасне її відродження // *Чернігівський земський тиждень*. 1914. № 25. С. 5.
 25. Технології. 6 клас : навч. посіб. Ч. 2 / Ірина Ходзицька, Олена Горобець, Ольга Медвідь, Тетяна Пасічна, Юлія Приходько. Харків : Вид-во «Ранок», 2022.
 26. Федорчук О.С. Бісер в оздобленні буковинської народної ноші:

типологічні особливості (польові розвідки 2007-2008 рр.) // *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. Мистецтвознавство і архітектура: Зб. наук. праць. Харків : Харківська державна академія дизайну і мистецтв, 2009. № 8. С. 149-162.

27.Цимбалару А. Проекти від А до Я: розробка, оцінювання, оформлення та захист педагогічних проектів. // *Завуч*. 2010. № 25.

28.Чеховська Л. Проектне навчання на уроках. // *Директор школи*. 2010. № 2. С. 11.